

MS Svanå

Teknisk-historisk dokumentasjon

Oktober 2017

Rasmus Tørnqvist





MS Svanå høsten 2016

MS Svanå

Teknisk-historisk dokumentasjon (Revisjon B)

Oktober 2017

HFS rapport nr. 09-2017

Rasmus Tørnqvist



HARDANGER
FARTØYVERNSENTER

Innhald

Innhald	3
Forord	3
Bakgrunn	3
Hoveddata	3
Konklusjon	4
Historikk	4
<i>Kronologi</i>	6
Oversikt over fartøyet	6
Kjelder	7
Gjennomgang av fartøyet	7

Forord

Denne teknisk-historiske dokumentasjonsrapporten (revisjon b) er basert på innsamlet informasjon i form av sertifikater, målebrev, bilder etc., i tillegg til befaring av fartøyet i sin hjemmehavn ved Nedstrand i Rogaland. Rapporten vil bli revidert når nye opplysninger kommer fram. I revB er eier informasjon og kildebruk oppdatert og konklusjon inkludert. I tillegg er informasjon fra tilsvarende fartøy i større gard tatt med i vurderingen av autenticiteten til dette fartøy.

Bakgrunn

Svanå ble vernet i 2016, og en besiktigelsesrapport ble utarbeidet av HFS. Rapport fra 2016 konkluderer:

Båten er i meget dårlig stand, og det må frarådes å bruke båten aktivt i dens nåværende stand. For å hindre ytterligere forfall anbefales det å sette opp et hus over båten, samt sørge for god lufting. For eksempel ved å sette inn en vifte på permanent basis. Som type er båten interessant, men teknisk sett har båten liten eller ingen verdi.

Hoveddata

Lengde:	10,9 m
Bredde:	4,2 m
Dybde:	1,6 m
Kjenningssignal:	LK3349
Byggeår:	1918
Byggested:	Moen, Risør
Konstruktør:	Ukjent
Tonnasje:	4 registertonn
Hovedmaskin:	117 hk. Sabb Ford
Klassing:	
Fiskerimerke:	Opprinnelig Ø 17 O, nå R.185.S

Eier: Foreningen " Frender av motorskøyta Svanå "
Rigg: Enkel mast med lastebom
Opphavlig funksjon og nåværende funksjon: Fiske, fritidsbåt siden 2001.

Konklusjon

Fra tiden før 1952 finnes det på nåværende tidspunkt ingen tilgjengelige fotos. I det hele er det sparsomt med bildemateriale. Tegninger har det ikke vært mulig å oppdrive. Der foreligger en nok så god historikk basert på informasjon fra tidligere eier på fartøyets liv og leven mht fiskeri nummere, utskiftning av maskinen og større ombygginger. Best (foto) dokumentasjon er et bilde fra 1962 som viser fartøyet i det som kan være original utseende. Et par bilder, trolig fra 1980`tallet, viser fartøyet med bla. nytt/renovert styrhus.

Historikk

Svan, som den da het, ble bygget på Moen i Risør 1918. SVAN ble bestilt av Franz Olsen med hjemmehavn Fredrikstad og hadde kjenningssignal LK 3349, var 35,6 fot lang og ble levert med en 9 HK Rap motor. Båten står oppført i "Merkepliktige fiskefartøy" 1920 under Onsøy merkedistrikt med Fiskerimerke Ø 17 O. I følge samme dokument var maskinen en Skandia 12. "Svan ble fem år senere, i 1923, kjøpt av brødrene Kasper og Peder Syre med hjemmehavn Syre på Karmøy. Båten ble også kjent under navnet Peraskøyta. Da den ble slippssatt av de nye eierne ble det oppdaget at det var montert en liten vanntank inne i båtens store vanntank. Det ble på den tiden konkludert med at den store vanntanken var blitt brukt til å fylle på sprit, og at den tidligere hadde gått i



Svanå med Knut og Hjørdis Skår om bord. Bildet er trolig fra 1980`tallet



Svanå 1962. Bilde fra Finnøy gards- og ættesoge, bind 5.

spritsmuglerfart. Dette er bekreftet av Karl Syre som var mannskap om bord i Svan og sønn av Kasper Syre. Han kunne også fortelle at når de gikk med fisk fra Skudesnes til Stavanger hadde de med seg 100 hektoliter med fisk i lasterommet. Under rolige vindforhold hadde de i tillegg med seg 50 hektoliter fisk på dekket. Karl Syre er også bestemt på at det var en 9 hesters Lysekil som da sto i båten. Karl Syre forteller dessuten om et litt dramatisk mastebrodd under full seilføring på Sirahavet, så masten er etter all sannsynlighet blitt byttet ut i denne



Svanå rundt 1980?

periode. Da Svan ble solgt til Knut Skår 26 år senere ble det nok et maskinbytte. Den 9 hk. Lysekilen hadde en tendens til å ruse ut under manøvrering og ble byttet ut med en Rap-motor av ukjent størrelse. Dette fortalt av Pål Myklebust, svoger til Knut Skår. Rap-motoren sto i båten fram til 1965, da den ble byttet ut med en 36 hk Marna. Arbeidet med motorbytte ble utført av båtbygger Dave Nautsvik, dette ifølge Sverre Naustvik sønn av Dave. Neste motorskifte ble gjort i 1985. Det ble da installert en 117 hk. Sabb Ford, montert av Røysund Mek.Verksted. Det er denne som står i båten i dag. Leder Odd Hansen ved Røysund Mek. Verksted kan også bekrefte at det etter monterte aluminiumsrekkverket som er montert oppå skansekledningen på skøyta også ble montert av de, to år senere, i 1987. En større ombygging av innredningen ble utført i 1992. Det ble da ytret ønske fra eierne Knut og Hjørdis Skår om noe mer bo-komfort i båten. Det ble da tatt i bruk litt av lasterommet til toalett, og laget en liten sittegruppe og bysse i lugaren. Kappen ned til lugaren, ble på samme tid byttet ut i aluminium. Dette ble utført av båtbygger Sverre Naustvik. Under overfart til Havnedagene i 2004 ble daværende mast ødelagt og ble erstattet med en mast som tidligere har stått i ei skøyte som ble kondemnert og senket i Nedstrandsfjorden. Den nye masten er noe lavere enn den som ble tatt ned. Det er blitt skiftet fiskerimerke på skøyta noen ganger. Da Knut og Hjørdis i 1967 flyttet til Nedstrand og fikk ny hjemmehavn fikk de tildelt nytt fiskerimerke som da ble R.185.T.V. Den hadde tidligere fiskerimerke R.71.S.Ø, noe som et eldre bilde fra 1962 viser, se vedlegg. Den fikk også nytt fiskerimerke da Knut Skår i 1999 flyttet til Hundvåg, R185S, se vedlegg merkebrev datert 12.02.99. Skøyta fikk nytt navn i 1985, Svanå. I følge Knut og Hjørdis Skår ble de pålagt å finne nytt navn til Skøyta pga. at det i fiskeregistret fantes en skøyte med samme navn. Knut og Hjørdis Skår drev båten sammen til 2001. Svein Myklebust, som er medstifter av foreningen "Frender av motorskøyta Svanå" var eier av Svanå før foreningen, og forrige eires nevø.



Kronologi

- 1918- Bygget på Moen i Risør under navnet «Svan». Eier Franz Olsen
- 1923- Kjøpt av brødrene Kasper og Peder Syre med hjemmehavn Syre på Karmøy.
- 1949- Kjøpt av Knut Skår. Ny motor, en Rap ukjent størrelse.
- 1965- Ny motor installert, 36 HK Marna.
- 1967- Nyt fiskeri Nr. R.185.T.V
- 1985- Ny motor installert, 177 HK Sabb. Navneskifte til «Svanå»
- 1987- Aluminiumsrekke monteres oppå eksisterende rekke
- 1992- Innredning bygges om. Toalett og lugar lages. Ny nedgangskappe i aluminium.
- 1999- Nytt fiskerinr. R.185.S
- 2001- Selges til nåværende eier og tas ut av kommersielt fiske.
- 2006- Masten erstattes med en brukt, og mindre mast.
- 2016- «Svanå» får vernestatus.

Oversikt over fartøyet

Svanå er en liten tradisjonell fiskeskøyte med et lite styrhus akter, lasterom med luke midtskips og nedgangskappe til lugar fremme på bakken. Originalt utrustet med mast og mesan.

Kjelder

Svein Myklebust, tidligere eier
Finnøy gards- og ættesoge, bind 5
Fiskeridirektoratets arkiv

Fotos

Kravellbygging i Norge

Risørskjøyta "Hauge". Synfaring i 2001 av HFS

Gjennomgang av fartøyet

Skroget:

Svanå er kun besiktiget mens båten lå på vannet. Det er derfor ikke mulig å gi en nærmere beskrivelse av utvendig skrog under vann.

Svanå er kravellbygd med en blanding av furu- og eikehud på furuspant. Sannsynligvis har original hud vært i eik.

Hudplankene er typisk 18 cm brede under vann, og 15 cm over vann, målt midtskips.

Spantene er doble med et tverrsnitt på 220 x 120 mm.

Omskjøtingen av spantemne er typisk to bordbredder.

Spantene er uten bunnstokker og spanteavstanden er cc 60 cm.

Svanå er bygd uten kjølsvin, livholt og garnering. Bjelkevegeren ligger helt opp under dekket, slik at bjelkene er felt halvveis ned i bjelkevegeren.

Tilsvarende konstruksjon finner vi også ombord på "Hauge", en Risørskjøyte bygget i 1916.

Dekksbjelkene er, målt midtskips, 140 x 130 mm, stikkbjelkene 120 x 130, alle i furu. Innfellingen tyder på at bjelkene er felt med enkelt svaneale. Det er interessant å se at kravellene/stikkbjelkene til styrhuset slutter ca. 30 cm fra akterkant av styrhuset. Mellom bjelkene og vegeren er der kne på 100 x 100 mm, 160 mm i kroken. Stevn, stilk og kjøll er tenkelig furu.



Kravell og bjelke under styrhuset



Spant i lasterommet

Dekk:

Dekket er reparert en rekke ganger og i dag er der to forskjellige dekk på Svanå. Akter består dekket av 90 mm bredde pløyde bord med not og fjør, tykkelsen er antagelig 30 mm. Bordene er ikke "hakket" hvor de møter skandekket. Området med denne type dekk strekker seg fra akter og frem på sidene av styrehuset, samt fremfor lasteluken og på BB side inntil bakken. Det er ikke usannsynlig at dekket på en så liten båt, fra Sør- og Østlandet, kan ha vært lagt med pløyde bord. "Hauge", har tilsvarende dekk med not og fjør. Dette styrker antagelsen om not og fjør dekket på Svanå er det originale dekk.

Dekket aktenfor styrehuset er derfor trolig ikke originalt. Det øvrige dekket er drevet dekksp plank på 120 mm bredde + nat. Plankene er lagt langs senterlinjen uten krumning. Fordelingen av planker er ikke lik fra side til side, og variasjonen er "tatt inn" på siste planke som er synlig smalere enn resten. Dette er spesielt synlig på bakken. Dekket på bakken er av samme dimensjon og materiale som det øvrige plankedekk, med dette er "hakket" i skandekket. Skandekket er i 130 x 50 mm furu og er støtt butt i butt. Fyllstykker mellom rekkestøttene. Hvor dekket er drevet, er dette drevet kittet med et grønlignende kitt. Hvilken type drev som er brukt vites ikke på nåværende tidspunkt. Dekket er behandlet, men er så medtatt at det ikke er mulig med sikkerhet å si hvilket produkt som er brukt. Dekket er tydelig reparert en del gang opp gjennom årene. Det vites ikke hvor, når og hvor omfattende reparasjonene har vært før 2001, da nåværende eier overtok båten. Dekksp plankene fremfor styrehuset ble skiftet i 2006.

Bakken:

Bakken er relativt lav, bare 26 cm over hoveddekket. Dekket på bakken er tradisjonelt med plank på 110 x 48 (50) mm. Dekket er drevet og kittet. Skandekket er støtt butt i butt, og er uten drevstopp. Som det øvrige dekk er også dekket på bakken lagd parallelt med senterlinjen. Litt til BB for senterlinjen og i fremkant av bakken står der en nedgangskappe i aluminium. Denne ble bygget samtidig med aluminiumsrekken. Rekkestøttene på bakken er kledt med et ca. 1" bord innvendig fra dekket til underkant rekken i hele bakkens lengde. Der er ikke noen svinerygg. Fremme på bakken er der et stort "kryssholt". Dekket er trolig ikke originalt, til det skiller det seg for mye ut fra det øvrige dekk, både med hensyn til utseende, konstruksjon og tilstand. På BB side er nedgangskappen til lugaren. Denne er i dag i aluminium, men har originalt (etter bilde fra 1962) vært i tre, tenkelig bygd i ramtre med pløyde bord. På bildet fra 1962 er rammen lakkert, mens panelene er hvitmalt.

Rekke og rekkestøtter:

Rekkestøtterne er 120 x 120 mm, høyde 430 mm til underkant av rekken.



Svanå 2016

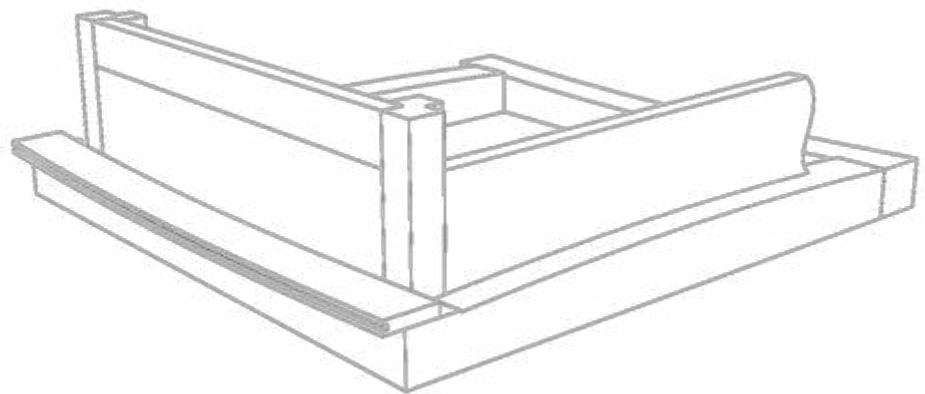
Topprekken er 140 x 58 (60) mm. Topprekken er festet med 220 mm (9") rekkebolte (Ø12 mm). Det er i alt 8 rekkestøtter på hver side av båten.

Lasteluke:

Lasteluken er en enkel ramme bestående av 4 stk. 220 x 70 mm planker, som står direkte på bjelkene/kravellene. Hjørnesamlingene er lagd med "nov". Hovedmål på luken er 161 x 237 cm. (b x l). Der er ikke lemmer på luken i dag, men der er spor etter disse. Selve lasteluken er trolig original, men der er gjort en del endringer i fremkant av luken ifm bygging av toalett.

Casing:

Casingen er i furu og bygget direkte på bjelkene. Sidene består av 2 stk. plank, nederste på 250 mm og øverste på 110 mm, begge ca. 50 mm tykke. Hjørnestolper er spikret på innsiden av bjelke/kravell. Hovedmål på casingen er 155 x 140 cm, høyde 335 mm målt i akterkant.



Prinsippskisse av casing.

Et "ko-øye" i fremkant av casingen er blendet. Trolig er hele casingen original.

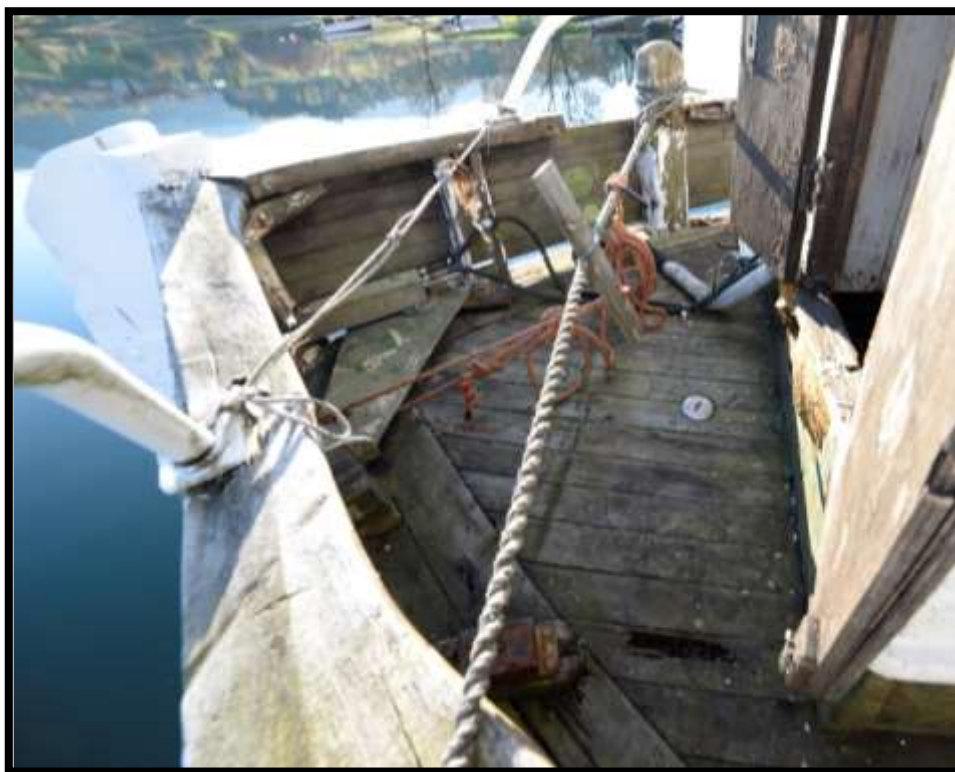
Styrhuset:

Styrhuset er et enkelt rom med tre fallvindu i fronten, en dør på hver side og en "kasse" bak på SB side som danner vegg og tak i nedgangen til maskinen. "Kassen" er lagd i pløyde bord på 125 x 20 mm. Nedgangen er i akterkant av styrhuset. Grunnriset av styrhuset er 138 x 165 cm, høyde 225. Styrhuset er lagd i reisverk på en karm, kledt med panel. Den synlige del av karmen er 90 x 60 mm. Panelet er 75 x 27 mm inkl fjør, synlig bredde 70 mm. Taket er i kryssfiner med glassfiber. Dette ble lagd rundt 2006. På fotoet fra 1962 kan man se at der har vært en "brystning" rundt styrhuset, derfor er dagens kledning på styrhuset trolig ikke original. Innvendig er fronten kledt med panel. Alt er hvitmalt. Dørene er lagd i mahogni heltre og det som kan være mahognifiner. Konstruksjonen er vanlig ramtre med to speil. Ramtreet er 90 x 45 mm, og størrelsen på dørene er 168 x 46 cm. Styrhuset er på et bilde fra 1962 «delt» av et mahogni eller eike bord rett under vinduene hele veien rundt styrhuset, som tyder på at dagens panel ikke er det originale. Deler av panelene på bakveggen er skiftet rundt 2008. Dørken i styrhuset er lagd i 50 mm (2") furu planker, 63 mm (2 ½") bredde. Tredje plank på hver side er drevstopper, disse er 70 mm tykke. Dørken er 25 mm (1") bredere og lengre enn selve styrhuset. I alt 18 planker er brukt til dørken. Dørken er trolig original. Der er i dag montert lanternekasser i aluminium på styrhuset. Disse er ikke originale. Lanternekassene er skiftet en gang etter 1962. Det er lett å tenke seg at lanternekassene er skiftet samtidig med aluminiumsrekken ble montert i 1987. Navnet på styrhuset er trolig først kommet opp ifm. navneskiftet i 1985 eller senere, da navnet ikke er å se på historiske bilder før dette.

Styring:
Svanå har utenpåliggende rør med en kort rorpinne rett over dekk. Der er i dag hydraulisk-styring. Originalt har der tenkelig været kjetting-styring idet der er rester etter beslag til kjetting/wire styring på siden av casing'en, og fotblokkene til kjettingstyringen er fremdeles montert på akterdekket.

Utstyr: Ingen ankerspill eller spor etter dette. På bildet fra 1962

kan stokken fra et anker skimtes fremme på bakken Trolig har ankeret ligget "løst" på bakken. Et enkel hydraulisk garnspill med styring er montert på SB side. Nåværende spill kan være montert i forbindelse med motorskifte eller montering av aluminiumsrekken i 1985 og 1987. På bildet fra 1962 er der et spill omtrent hvor dagens spill står, men 1962 utgaven ser enklere ut og styringen vises ikke på bildet. Av øvrig utstyr er det trolig kun kompasshuset som er originalt.



Akterdekket slik der var i 2016. En av de gamle fotblokkene ses under den spanske vinden.





Trolig er kompasshuset originalt.

Riggen:

Ror og beslag.

Nåværende mast står i en stål-fot fremmenfor luken og ca. 60 cm fra bakken. Masten er støttet med forstag til stevnen, og et vant på BB side som går til nr. 2 rekkestøtte, regnet fra bakken, ca. 140 cm fra bakken og et vant på SB side som går til et feste i dekket ca. 80 cm fra masten. Der er spor etter vantfeste på SB side identisk til festet på BB side.



Nåværende mastefot og innfesting av SB vant.

Det er tenkelig at SB feste er flyttet i forbindelse med monteringen av spill, da vantet kan ha hindret garnet i å komme over rekken.

Nåværendemast ble satt opp i 2004. Originalt har masten vært gjennomgående i det den originale mastefot er intakt. Den originale mast har stått samme sted som nåværende mast. På flere foto fremgår det tydelig at Svanå har vært rigget med mesan,



Den originale mastefot

men der er i dag ikke spor etter eksakt plassering. Ut fra bilde kan det se ut til at mesanen har stått rett bak, og helt inntil, styrhuset. Nåværende eier mener å huske at mesanen stod i et beslag ca. 30 cm over dekket. Mesanen ble tatt ned i 2001 og lagt på

lager i Leirong kystlag. Eier har tatt noen bilder av mesanen, men mesanen bør dokumenteres bedre.

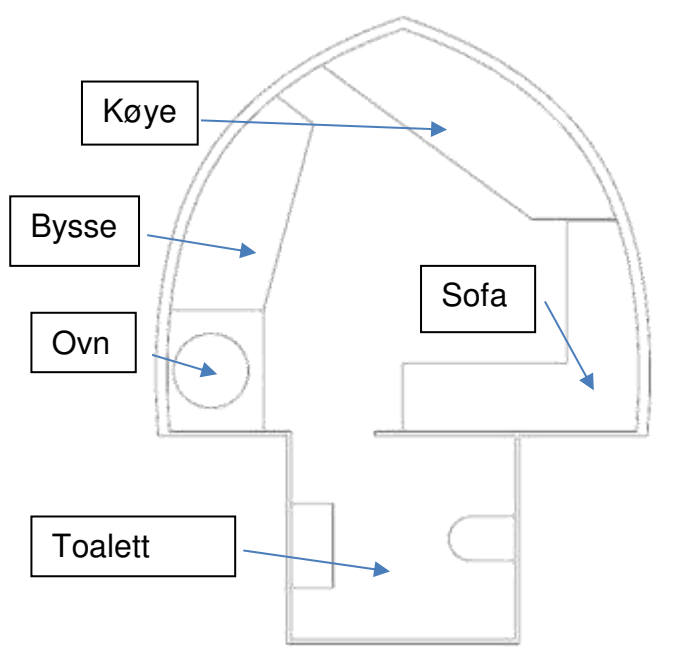


Toppen av mesanmasten

Lugar:

I 1992 ble lugaren bygget om, og i den forbindelse ble der også bygget et toalettrom. Lugaren opptar hele rommet under bakken. For å få plass til toalett ble fremste del av lasteluken dekket over. Lugaren består av to køyer fremme på SB side. Øvre køye er ca. 210 x 75 cm, nedre køye ca. 170 x 50 cm.

Bakenfor køyene, og mott skottet er der en "vinkelsofa" ca. 140 x 140 cm, med 50 cm setedybde. På BB side mott skottet står en Reflex-ovn. Fremfor ovnen er bysse og vask, med skap over og under. Køyer, sofa og bysse er lagd i lakkert furu. Der er satt opp "garnering" i køyene og bak sofaen. Denne er i 60 mm fas-panel. Dørken er 20 x 60 mm glatt panel.



Skisse av lugar og toalett



Lugar slik den fremstår høsten 2017.
NB! Bilde tatt med fiskeøye-objektiv.



Svanå høsten 2017